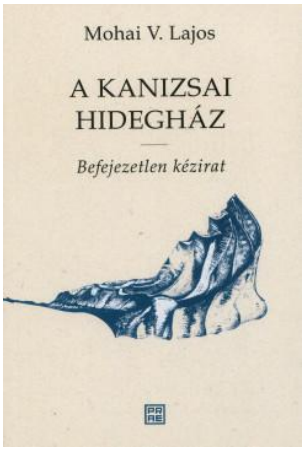

Kovács Dezső

Opus Magnum

Mohai V. Lajos: A Kanizsai Hidegház

Legendák, családtörténetek, ízek, illatok, hangulatok az egykori monarchiás miliőben...

A tekintet, ami a létező és láthatatlan jelenségeket szemlézi, a legapróbb szögleteket is villanófénybe állítja. Működés közben láthatod a vidéki, nyugatias magyar kisvilágot, beavatást nyerhetsz a szerző gondolkodásmódjába, létezéstechnikáiba, s némiképp a prózaírói formálásmódjába is.

A kötet legerősebb vonulata epikába kódolt költészet, melankóliába ágyazott filozófia, verssorokból szőtt ezerfonatú prózaszőttes; meg szerelmes oratórium az édenkert mítoszairól.

Mi minden megfér Mohai regényében!

Ez nagy lehetőség, és vélhetőleg nem csekély írói dilemma forrása.

Mert persze *A Kanizsai Hidegház* regény, állapot- és korrajz; emberi számvetés és konzekvensen, minuciózusan rögzített írói létállapot tükre. A szerzőnek, harmincvalahány könyvében, volt alkalma véglegessé és végletessé csiszolni stílusát. A kötetben jól felismerhető, senkiével össze nem téveszthető prózaírói, lírikusi világot találsz, ha alámerülsz a kacskaringós vagy kopogósan kerek, staccato ritmusú mondatokban.

Nem könnyű olvasmány A Kanizsai Hidegház – Befejezetlen kézirat, verseskötetet se ad hoc módon olvas a literátus ember, s e műben az epika, a meditatív, néha szürreálisba hajló líra s a melankolikus filozófia rendre, akár mondaton belül is átúszik egymásba; egyik fogja a másik kezét, egymást támogató testvérek.

A könyv életanyaga sokak előtt ma már jórészt ismeretlen, be nem járt tartomány, felfedezésre váró Atlantisz, pedig szerves része, többek között, a magyarhoni társadalomtörténetnek.

Egy nyugati kisváros élethelyzetei a régmúltban, az úgynevezett szocializmusban és még régebben; legendák, családtörténetek, ízek, illa-

tok, hangulatok az egykori monarchiás miliőben; az író gondosan válogatott olvasmányélményei, Kosztolányitól, Krúdytól Mirko Kovačig. Meg emlékképek, privát históriák, minielbeszélések, érzékletes portrék; sokféle halál, mind megrendítő kontextusban.

„Korán kialvó ég alatt áznak zajtalan halottak."

Dőlj hátra és helyezkedj el bátran, figyelmes olvasó, e verssornyi univerzumban.

Ilyen futamokból számosat találsz a könyvben, és nem csak létfilozófiai fogantatásúakat.

Könnyen beláthatod, a mese nem arról szól, hogy egyvégtében vág-tass végig a köteten, keresve, hogy hol a slusszpoén, a megoldás, a fel-oldás; hol az elbeszélés kezdete, közepe, vége, kik a főszereplők, az epizodisták, és így tovább. Mozaikokat találsz, gazdag, ornamentális szőttest, amely regényfolyammá áll össze.

A történeteknek, az emlékezéseknek Mohainál sosincs végük, áradnak, mint a tavaszi vizek, összefolynak, egymásba gabalyodnak; előre és – szőrmentén lovagolva a fényes szőrű paripát – visszafele nyilazva is értelmezik egymást. Mindez szubjektív szerzői optikán szűrődik át; minden dolog, jelenség, leírás az írói interpretáció és reflexió révén válik értelmezhetővé. Mohai prózapoétikája összetett, mondhatni, ízig-vérig 21. századi. Az epikus történetmondás, a memoár, az emlékezés, azaz a külső forma mindennek látszólag ellentmond, ám ha megvizsgálod a mondatszerkezeteket, az epikába kódolt verssorokat, az epizódok logikáját, a felszíni és mélystruktúrákat a könyv főáramában, erre a következtetésre juthatsz.

Az életmű értelmezői nemegyszer állítják vizsgálódásuk centrumába a tematikát, a kötetbeli gyászmunkát, a családtörténetbe ágyazottságot, ami valóban a regény sajátja. Ám, úgy vélem, ennél sokszálúbb a lehetséges interpretációk köre.

„Az emlékezés csapda is, a félbemaradt éden kísértése, mert a múlt elmosódik, föltámasztása hiú ábránd marad, hiába ez adja időtlen idő óta az elbeszélés illúzióját…" – Lám, módszertani kulcsot is találsz a Hidegház egyik passzusában az írói veszélyzónákról.

Ha fejezetenként haladsz, komótosan poroszkálva, tán messzebbre juthatsz. Amivel nem akarnám azt mondani, hogy *A Kanizsai Hidegház* nem élvezetes olvasmány, még akkor is, ha jelentős részében a múlásról, a fizikai megsemmisülésről szól.

Úgy vélem, átitatja ezt az epikát valamiféle reneszánsz (?!) életszeretet, a felismerés, a ráismerés, a rácsodálkozás élménye; a dolgok, a biológiai és spirituális létezők megismerése feletti öröm. A szüntelenül

jelen lévő múlt, az örökösen pulzáló jelen, a természet tüneményeibe való belefeledkezés áhítata, amely rendre felülírja a retteneteket, az individuum veszteségeit.

Az érzéki fogantatású epika visszarepít az elveszett múltba: „A hideg tűfokával mérgesen beszurkált a ruha alá, kitéve a fázó végtagokat a fájdalomnak. A kanizsai kert mélyéről hirtelen megütötte fülemet a kásás körték puffanásának hangja…”

Az értelmezői nézet felfüggesztődik a prózaformába tördelt szabad-verseket szemlélve: „Áll az angyal és álmában beszél; szárnya törött, elképzelni csak így lehet őt; süt rá a Hold, az éjszaka lassan lepereg, mint minden éj a Rózsa utca felett a gyermekkor helyén. *A gyermekkor helye hova lett?* Áll az angyal, és álmában beszél; bagoly lesi, balkáni gerle, török-szegfű és vadpipitér…”

Az író egy nyugat-magyarországi kisváros szép nevű utcájába kalauzolja leggyakrabban olvasóit.

Apropó, Rózsa utca: az egykori gyerekkori helyszín köré gondosan faragott szárnyasoltár épül, osztott táblaképekkel, kariatidákkal, ördögfejekkel, angyalfigurákkal; megvannak az előzményei az életműben, eposzban és másféle műfajokban. A vízió a gyerekkori városszöglet képeiből rugaszkodik el, s emelkedik egészen magasba: a szerelmetes oratórium mitikus dimenziókba képes röptetni a leírást: „a Rózsa utcán végighúzza ujját az Isten, / angyaltollak röpködnek a helyén”. Miért is tagadnám, a szerző más munkáiban is megismert képek, érzetek számomra nemegyszer rávetülnek a Hidegház leírásaira.

A kötet rövid epizódjaiból érzékletes történetek rajzolódnak. Az üveghal és a norvég bálna című̈ben Mohai leírja azt a történéssort, ami megjelent anno Tarr Béla filmremekében, a Werckmeister harmóniákban. A stílus, a nyelvhasználat külön elemzés tárgyát képezhetné. Vannak archaizáló szóleleményei: „elkajszult deszkák”, „megpohonyállak”, egyéni módon kalligrafált szótestek, mondatok stb.

Amit leír, bárhol és bármikor megtörténhetett, s vélhetőleg meg is történt; valóságosan s az álom, a szeszélyes képzelet régióiban is.

Mindezt a kitekintő hommage-okban, hivatkozásokban is tetten érhetően árnyalja a szerző kiterjedt irodalmi, irodalomtörténészi munkássága; az inspiráló, ihlető elődök muníciója. Ami könyvekben, nagy tanulmányok hosszú sorában is manifesztálódott: Krúdyról, Hrabalról, Mirko Kovačról, Danilo Kišről, Tőzsér Árpádról, másokról. Köztük a nemrég publikált, vaskos, monográfia értékű könyv Kosztolányiról: Utazás a tarkövi vicinálison.

Jó tudni, ha máshonnét nem, az ART7/ vagy a Forrás közléseiből, hogy a *Befejezetlen kézirat* folytatódik, többek között ’56-os történetekkel. Ami számomra a tematikai horizont kiszélesedését is jelzi.

Kíváncsian várom az újabb fejezeteket.

Egy percig sem elhallgatva, hogy fentebb tán némiképp elfogult értelmezői textusokkal találkozhatott az elszánt olvasó.
De hát mit tehetnék, a könyv szerzője e sorok írójához közelálló személy.

Mohai V. Lajos: A Kanizsai Hidegház
Prae Kiadó, 2024.